

J. R. dos Santos

AUSCHWITZIN TAIKURI

Minerva

Auschwitzin taikuri

José Rodrigues dos Santos

AUSCHWITZIN TAIKURI

Portugalin kielestä suomentanut Mira Kokko

Funded by Camões I.P. and the DGLAB/Cultura – PORTUGAL.

Alkuperäinen portugalinkielinen teos:

O mágico de Auschwitz

© José Rodrigues dos Santos / Gradiva Publicações, S.A., 2020

Suomenkielinen laitos:

© Minerva Kustannus Oy, 2021

www.minervakustannus.fi

Suomennos: Mira Kokko

Fernando Pessoa runon s. 11 suomentanut Sanna Pernu teoksessa *Levottomuuden kirja*.

Aleister Crowley runot s. 19, 131 ja 237 suomentanut Antti Pekka Balk teoksessa *Lain kirja*.

Kaddišin suomennos s. 116 tarkistettu Helsingin juutalaisessa seurakunnassa.

Sivun 79 runon suomentanut Kalervo Mielty teoksessa *Pistis Sofia*.

Kalinkan suomenkieliset sanat s. 103 <http://inkeri-klubi.radioviola.net/laulukirja/kalinka>

Katjušan suomenkieliset sanat s. 120 tuntemattoman.

Kansainvälisen suomennos s. 149 Otto Wille Kuusinen, Yrjö Sirola ja

Sulo Wuolijoki, *Työmies*-lehti 1905.

Graafinen ulkoasu ja taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

Karttojen piirtäjä: Armando Lopes

Etukannen kuva © TopFoto/Fotobanco.pt

Etuliepeen valokuva © Science H. Images / Alamy / Fotobanco.pt

ISBN 978-952-375-310-5

Painettu EU:ssa, ScandBook, 2021

*Werner Reichille,
ystävälleni Auschwitzista*

EUROOPPA

1943 - 1944

A
T
L
A
N
T
I
N
V
A
L
T
A
M
E
R
I

IRLANTI

ISO-BRITANNIA

ALANKOMAAT

BELGIA

● Orléans

R A N S K A

SVEITSI

ITALIA

● Hendaye

● Logroño

E S P A N J A

● Madrid

P O R T U G A L I

● Ceuta
● Dar Riffien

M A R O K K O

A L G E R I A

Romaani perustuu tositapahtumiin.

*Kaikki mikä tapahtuu
siellä missä elämme
tapahtuu meissä.*

*Kaikki mikä loppuu
siinä mitä näemme ympärillämme
loppuu meissä.*

FERNANDO PESSOA

Prologi

Saappaiden rytmikkäät iskut asfalttiin kuulostivat siltä kuin meri olisi saavuttanut Prahan. Ja millainen meri! Askeleet olivat kuin aaltoja, niin sitkeitä ja raivokkaita, että niiden olisi voinut luulla piiskaavan rantakiviä. Herbert Levin oli päättänyt sulkea niiltä silmänsä. Hän ei suostunut pitämään tärkeänä sitä, mitä ulkona tapahtui: hän ei hyväksynyt tapaa, jolla historia kulki. Hän halusi uskoa, että jos ei näkisi mitään, maailma pysyisi sellaisena kuin se oli aina ollut eikä tulisi sellaiseksi kuin se oli muuttumassa. Todellisuus ei kuitenkaan taipunut hänen toiveisiinsa.

Hän lähestyi vastahakoisesti ikkunaa ja turhautuneen sivustakatsojan tavoin kurkisti halveksuvasti toisesta kerroksesta kadulle. Valkoisenaan ripottelevista lumihiuksista välittämättä sotilaat marssivat kadulla muodostelmassa. Täydellisessä suorakulmiossa marssi seitsemän miestä rinnakkain kahdessakymmenessä rivissä, minkä jälkeen oli väli, ja sen takana toinen samanlainen suorakulmiollinen sotilaita, taas toinen väli ja seuraava suorakulmiollinen sotilaita. Heidän jalkansa liikkuivat niin suorina, että näytti kuin heillä ei olisi polvia. Ylös, alas – marssi oli tahdistettu kuin kellokoneisto – ylös, alas – samantahtiset liikkeet. Saappaat ylös, saappaat alas, satava lumi kasvoi valkoisiksi kasoiksi. Valkoinen lumi ja mustat sydämet. Teräskypärät, pistinkiväärin, heijastukset metallissa, kiväärin kiinnitettyinä selkiin. Vain jalat ja saappaat liikkuivat, ylös ja alas, ylös ja alas. He eivät olleet miehiä vaan koneita, suorakulmioita suorakulmioiden jälkeen, robottien kulkue. He eivät välittäneet hienotunteisuudesta, tärkeää oli vain tehokkuus, vaikuttavuus, järjestys – ja voima.

Siinä oli kuuluisa Wehrmacht. Siinä olivat sotilaat, jotka edellisenä vuonna miehittivät Itävallan ja sudeettialueet. Nyt he marssivat maalla, joka tšekeillä oli vielä jäljellä. Natsien armeija kauhistutti Eurooppaa, se oli pannut Englannin ruotuun ja ilmaantunut viimein tännekin. Uhkaukset olivat käyneet toteen; he aikoivat murskata tämän alueen ainoan demokraattisen valtion. Sotilaat olivat julistautuneet ihmiskunnan tulevaisuudeksi. Leviniä pelotti heissä se, etteivät he vaikuttaneet ihmisiltä – he väittivät olevansa ylempää rotua mutta näyttivät tšekkiläiskirjailija Karel Čapekin roboteilta. Kirjailija oli kuollut ajoissa säästyäkseen kotimaansa hautajaisilta.

”Bertie!” huusi Gerda, joka oli sulkeutunut ompeluhuoneeseen, jotta ei näkisi, mitä tapahtui. ”Ole varovainen.”

Levin ei vastannut vaimolleen. Hän katseli sotureita hypnotisoituneena mutta kieltäytyi uskomasta näkemäänsä. Alhaalla marssivilla muodostelmilla ei tuntunut olevan loppua; yhden suorakulmion jälkeen tuli toinen, jonka jälkeen taas seuraava. Tunnin ajan sama jatkui. Koko Saksa näytti marssivan heidän kotinsa edestä vain osoittaakseen hänelle ja hänen perheelleen herra Hitlerin komentojen suunnattoman voiman.

”Isi tänne!”

”Bertie, auta minua Peterin kanssa!”

”Isi! Petel haluaa leikkiä pallolla!”

Punainen lippu, jossa oli valkoinen ympyrä ja sen keskellä hakaristi, nostettiin vastakkaisessa rakennuksessa salkoon. Sotilaat ojensivat oikean kätensä tervehdykseen mutta eivät lakanneet marssimasta. He etenivät kädet ojennettuina, jalat yhtä pitkinä kuin käsivarret – saappaat ylös ja alas –, ja kantapäät osuivat asfalttiin samassa tahdissa. He liikutivat jalkoja samanaikaisesti aivan kuin korot päättäisivät rytmin. Korot eivät kä sotilaat.

Hän tunsi jonkun tarttuvan vasempaan jalkaansa, ja hänestä tuntui kuin hän olisi herännyt transsista. Vapisten hän katsoi alas. Se oli vain Peter, joka nyki isänsä housuja nelivuotiaan hyväntahtoisella itsepintaisuudella.

”Isi, mennään heittelemään palloa...”

Hän silitti poikansa kiharaisia hiuksia poissaolevasti.

”Ei nyt, Peter. Isä on kiireinen eikä ehdi nyt tulla.”

”Mutta mä haluan heitellä palloa.”

Levin vilkaisi keittiön ovea etsien apua.

”Ivanka!”

Tšekkiläinen kotiapulainen ilmestyi ovelle esiliina yllään, perunan-kuorimaveitsi kädessä ja toisessa astia täynnä perunoita, joista osa oli jo kuorittuja.

”Niin, herra Levin?”

”Voisitko kertoa jonkin tarinan Peterille.”

”Hmm... Hyvä on, herra Levin.”

”Bertie, Ivanka ei voi nyt huolehtia pojasta”, Gerda huikkasi ompeluhuoneesta. ”Hän tekee ruokaa.”

Esiliina, veitsi ja astia täynnä perunoita vahvistivat sen, mitä perheenemäntä juuri sanoi.

Levin kääntyi poikansa puoleen.

”Haluatko keksin?”

Peterin silmät suurenivat.

”Haluan, haluan!”

”Ivanka, vie poika keittiöön ja anna hänelle keksi.”

Kotiapulainen otti lapsen syliinsä ja vei hänet mukanaan. Levin palasi rauhoittuneena takaisin ikkunan ääreen. Väkijoukko liikehti jalkakäytävillä ja täytti parvekkeet. Ihmisiä oli koko ajan enemmän, samoin natsi-Saksan lippuja. Monet heistä reagoivat sotilaiden ojennettuihin käsivarsiin huutamalla: *Heil Hitler! Heil Hitler!* Praha näytti ottavan Wehrmachtin vastaan avoimin sydämin. *Sieg Heil! Sieg Heil!* Heitä voitaisiin kutsua vapauttajien armeijaksi. Saattoiko olla mahdollista, että tšekit olivat tyytyväisiä? Eivät voineet olla. Siitä lähtien kun kriisi oli puhjennut viime vuonna, ahdistus ja tyrmistys olivat olleet yleisimmät tunteet. Tuo väkijoukko ei voinut olla keitään muita kuin Tšekkoslovakian saksalaisia, jotka haaveilivat valtakuntaan liittymisestä.

Levin tuijotti kaupunkiin saapuvaa armeijaa. Hän oli mykistynyt nopeudesta, jolla niin monet radikaalit muutokset olivat tapahtuneet. Vuonna 1933 hän oli vielä asunut Saksassa. Hitlerin noustua valtaan Levin erotettiin Berliinin pörssistä, mistä syystä hän muutti Prahaan. Saksa

ei kuitenkaan pysähtynyt. Viime vuonna Münchenin sopimus oli pirstonut tšekkien ja slovakkien maata, ja tällä kertaa saksalaiset saattoivat työnsä loppuun saakka. Siitä lähtien kun sotilaat olivat ylittäneet rajan, Prahan radio oli lähettänyt puolen tunnin välein väestölle pyyntöjä pysyä rauhassa. Tšekit olivat pysyneet rauhallisina. Niin rauhallisina, että he näkivät saksalaisten saapuvan voittoisasti Prahaan. Niin rauhallisina, että he antoivat sen kaiken tapahtua. Itävalta, Sudeetit, Böömi ja Määri oli valloitettu alle vuodessa ilman ainuttakaan laukausta. Se oli mesariteos.

”Bertie!” Gerda huikkasi uudelleen. ”Kuuntele uutisia!”

Edellisen päivän rauhanneuvotteluiden jälkeen radio oli soittanut klassista musiikkia koko aamun 16. maaliskuuta 1939. Se oli kuin *requiem*, sielunmessu, jota juuri tuhottu maa kaipasi. Näytti siltä, että vainaja yhä liikahteli, sillä uutisia oli, mutta muuten radion musiikki oli muistopuhe kuolleelle. Levin jätti ikkunan ja kiiruhti ompeluhuoneeseen, jossa vaimo valmisteli erikoispukua taikurinesityksiä varten. Gerda viimeisteli prinsessa Karnacin kultaista mekkoa; sitä tarvittiin mahataaan spektaakkeliin, jota Levin oli suunnitellut uudelle kaudelle. Levin istui hänen viereensä lähelle valtavaa radiovastaanotinta, jonka kaiuttimista virtasi tšekkiläisjuontajan ääni. Pariskunta oli aloittanut kielen opettelun vasta muutettuaan maahan ja joutui keskittymään ymmärtääkseen, mitä radiossa sanottiin.

”...sen jälkeen, kun presidentti Hácha allekirjoitti Berliinissä asiakirjan, jossa Saksan armeijaa pyydettiin luovuttamaan maa ja sen kansalaisten kohtalo Führerin käsiin”, juontaja ilmoitti monotonisella äänellä, joka ei halunnut ottaa kantaa mihinkään. ”Herra Hitler valmistautuu ilmoittamaan maamme muuttumisesta Saksan protektoraatiksi – Böömin ja Määrin protektoraatiksi. Ison-Britannian pääministeri Neville Chamberlain kommentoi Lontoosta käsin korostamalla, että kyseessä ei ole Saksan hyökkäys, kunhan maahan tunkeutumisella on Tšekkoslovakian hyväksyntä. Chamberlain huomautti kuitenkin, että ensimmäistä kertaa Saksa on miehittämässä alueen, jonka väestö ei ole saksalainen. Useat Ison-Britannian parlamentin jäsenet kysyivät Chamberlainin hallitukselta, jatketaisiinko myönnetyt politiikkaa, kun otetaan huomioon Saksan Puolalle

asettamat uudet vaatimukset. He sanoivat, että viimeaikaisten tapahtumien valossa Danzigin saksalaisella vähemmistöllä voi olla houkutus seurata sudeettisaksalaisten esimerkkiä ja...”

Levinit seurasivat uutisia ja kommentteja tapahtumien geostrategisista seurauksista, mutta eniten heitä huolestutti niiden vaikutus heidän omaan elämäänsä. He olivat juutalaisia eivätkä voineet sivuuttaa kansallissosialistisia ajatuksia. Niiden takia he olivat lähteneet Berliinistä ja muuttaneet Keski-Euroopan ainoaan demokraattiseen maahan. Ja nyt nuo samaiset kansallissosialistit olivat seuranneet heitä tänne. He yrittivät uskotella itselleen, että juutalaisia vainottaisiin vain Saksassa. Muissa maissa ei tulisi ongelmia, koska natsit tahtoivat juutalaisista eroon ainoastaan omassa maassaan Saksassa. Miksi heitä kiinnostaisi se, että juutalaisia oli myös Tšekkoslovakiassa ja monessa muussa maassa?

Kaikki sujui varmasti hyvin.

OSA YKSI

SUURI TAIKURI

*Olen Taikuri ja Manaaja.
Olen pyörän akseli,
ja kuutio ympyrässä.*

ALEISTER CROWLEY, *Lain kirja*

